

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه الزهراء دزفول

عنوان تحقیق:

ویژگی های یک سخنران موفق

محقق:

فاطمه شرفی زاده

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

۴	چکیده
۵	مقدمه
	تجزیه و تحلیل یافته ها
۷	تبليغ و اهميت آن
۸	اهداف تبليغ اسلامي
۹	عناصر تبليغ
۱۰	ابزارهای تبليغ
۱۲	سخنوری و اهميت آن
۱۴	انواع سخنوری
۱۶	ویژگی های يك سخنران موفق
۳۰	سخنانی از بزرگان
۳۴	نتیجه گیری
۳۶	فهرست منابع

چکیده

تحقیق حاضر به ویژگی های یک سخنران موفق پرداخته و هدف از آن بیان جایگاه و ارزش تبلیغ و سخنرانی در دین مبین اسلام وارائه‌ی راهکارهاو عواملی است که باعث می شود یک سخنران در کار تبلیغ خود موفق باشد. این پژوهش به روش کتابخانه‌ای و روش توصیفی انجام گرفته است. از این تحقیق می‌توان دریافت که رسالت تمام انبیا و ائمه‌ی معصومین (علیهم السلام) تبلیغ دین الهی و برپایی و حفظ شعائر الهی بوده که پس از آنان و در زمان غیبت امام عصر(عج) عالمان و مبلغان دینی این وظیفه و رسالت خطیر و مهم را بر عهده دارند. از دیرباز بشر برای تبلیغ، انتقال آگاهی‌ها و انتقال مفاهیم موردنظر به دیگران از ابزارهای گوناگون بهره گرفته است؛ از متدالول ترین ابزارها تبلیغ نوشتاری، عملی و گفتاری می‌باشد. تبلیغ گفتاری آسان ترین و اثرگذارترین ابزارها می‌باشد که عنصر اصلی در آن سخن و کلام می‌باشد. سخنوری نیز انواع مختلفی دارد که در این تحقیق سخنوری منبری یا مذهبی مدنظر می‌باشد. یک سخنران برای اینکه در این وظیفه راست، تقویت ایمان مردم و پرداختن به بعد معنوی انسان‌ها می‌باشد. یک سخنران برای اینکه در کلام بزرگان دینی ای مهم خویش موفق باشد باید ویژگی‌هایی داشته باشد که از مهم ترین آنها بصیرت، تهذیب نفس، سعه‌ی صدر، توجه به شرایط سنی، جنسی و فرهنگی مخاطب و ... می‌باشد؛ که این ویژگی‌ها در کلام بزرگان دینی و صاحب‌نظران نیز بیان شده است و هریک سعی نموده اند تا تجارب ارزنده و پربار خود را در اختیار نسل جدید مبلغان دینی قرار دهند.

کلید واژه : تبلیغ ، سخنران، موفق .

مقدمه

«يا ايها الرسول بلغ ما انزل اليك من ربك...»^۱

(ای پیغمبر آنچه از خدا بر تو نازل شد به خلق برسان...)

تبليغ در اديان الهى به ويژه در دين مبين اسلام، مورد عنایت و توجه خاصی قرار گرفته است به طوری که در آيات قرآن کريم، وظيفه و رسالت پیامبر(صلی الله عليه واله وسلم) ابلاغ و رساندن پیام الهى به مردم بيان شده است؛ پس از خاتم پیامبران حضرت محمد (صلی الله عليه واله وسلم) امامان عليهم السلام، به عنوان پیشوایان دینی، عهده دار وظيفه تبليغ دين الهى شدند و پس از ائمه (عليهم السلام) و در زمان غيبيت امام عصر(عج) اين مسئوليت خطير و مهم بر عهده عالمان دينی قرار گرفت.

از آنجايی که يکی از مهمترین و مؤثرترین ابزارهای تبليغ، تبليغ گفتاري و سخنوری می باشد لازم است شخصی که به عنوان مبلغ و سخنران در جايگاه هدایت و ارشاد مردم قرار می گيرد، ويژگی هایي داشته باشد؛ بایدها و نبایدهایي را رعایت نموده و در خود شايستگی های لازم را برای اين امر ايجاد نماید.

در عصر حاضر و در شرایط کنونی، عواملی چون حجمه های تبليغاتی دشمنان، تهاجم فرهنگی و جنگ نرم باعث کمرنگ شدن بعضی از آموزه های دینی و در مواردی مهجور ماندن دين مبين اسلام شده است؛ دشمنان معرض و از خدا بيخبر و يا جاهلان بي غرض هر روز بدعتی نورا در جامعه ترويج نموده و سعی در از بين بردن سنت های نيكو و والاي الهى دارند و با شبشه افکنی و ايجاد تزلزل در دلهای مردم به دنبال مقاصد و افکار پلید و شيطاني خود هستند؛ در چنین شرایطی لازم است که عالمان دینی و افراد شايسته ای که صلاحیت هدایت مردم را دارند، به ارشاد مردم پرداخته و آنان را در گام برداشتن در راه راست و رسيدن به كمالات انساني ياري نمايند.

^۱- مائدہ/۶۷

- تبلیغات، از اصول بسیار مهم اسلام عزیز است. تبلیغات از صدر اسلام تا ابد یکی از اموری است که اسلام بر آن پافشاری کرده است و در این زمان که ما هستیم اولویت خاصی دارد و بر همه لازم است که تبلیغات کنند.

- مسئله‌ی تبلیغ یک امر مهمی است که می‌شود گفت در دنیا در رأس همه‌ی امور قرار گرفته است و می‌توان گفت دنیا بر دوش تبلیغات است.

- خدا نکند انسان پیش از آن که خود را بسازد جامعه به او روی آورد و در میان مردم نفوذ و شخصیتی پیدا کند؛ اگر مردم از شما عملی که برخلاف انتظار است مشاهده کنند از دین منحرف می‌شوند؛ از روحانیت بر می‌گردند نه از فرد، اگر آخوندی عمل ناشایسته ای انجام دهد نمی‌گویند فلان آخوند منحرف است گفته می‌شود آخوندها بدنده؛ تجزیه و تحلیل نمی‌کنند.

د- مقام معظم رهبری: شاگرد شایسته‌ی امام (ره) همچون خودشان، اندیشه‌های ژرفی در باب حوزه و روحانیت دارند که تنها به برخی از جملات ایشان اشاره می‌نماییم:

- منبر رفتن و سخن گفتن در امر دین جزء شریف ترین کارهایست و باید و شاید که بهترین انسانها و عالمترین و آگاهترین آنها به مسائل اسلامی و عامل ترین آنها به احکام شرعی در این راه قدم بردارند و آن را برای خود افتخاری بدانند. دین اسلام دین تبلیغ است.

- در طول تاریخ هزار و چهارصد ساله‌ی اسلام، به گمانم هیچ برده‌ای را نداریم که علمای دین چنین فرصتی برای تبلیغ احکام اسلامی پیدا کرده باشند. خدای متعال از ما سؤال می‌کند، علمای دینی در مقابل یک آزمایش عظیم تاریخی، بی نظیر و غیرقابل تکرار قرار دارند.

- مبلغ اگر خودش مهذب و پاک نباشد نمی‌تواند دیگران را پاک کند، اگر به آنچه می‌گوید عمل نکند حرفش اثری ندارد.

- مبلغ باید آگاهی و بینش دینی وسیع و متنوع داشته باشد؛ با قرآن مأнос باشد؛ در احادیث غور بکند؛ با افکار نو مربوط به مذهب و دین آشنا باشد؛ در کنار مسائل دینی و تحقیق در آن ها، پاره ای افکار فلسفی و بینش های اجتماعی است که از آن ها هم باید طعمی چشیده و آگاهی داشته باشد.

- گفته ها و گفتارها باید عالمانه باشد، از سخن سست و منبر بی مطالعه باید اجتناب گردد. انتخاب و استفاده از ابزارهای مناسب با ذوق و سلیقه، ابتکار و خلاقیت، فهم موقعیت و بیان طبق مقتضای حال باید رعایت شود.

- توصیه ای که من به همه ای روحانیون می کنم این است که بگردید و بینید آن چیزی که نیاز این زمان است چیست؟ و مردم محتاج چه هستند؟ آن را از شرع مقدس اسلام بگیرید و مثل شیرینی در کام مردم بریزید.^۱

با اندکی دقت و توجه در کلام این بزرگواران و دیگر بزرگان دینی و پیشتازان عرصه ای تبلیغ متوجه می شویم که تمام ایشان بایدها و نبایدهایی را در این زمینه بیان نموده اند که تمام مبلغان دینی و تمام کسانی که دغدغه ای هدایت مردم و ترویج شعائر اسلامی را دارند باید به این نکات توجه نموده و سفارش ها و آموزه های ایشان را چون چراغی فراروی خود قرار داده تا بتوانند در رسالت سنگین خود موفق باشند.

۱ - همان، تلخیص صص ۲۲۸-۲۲۱

نتیجه گیری

باتوجه به لزوم حفظ و صیانت از شعائر دینی و همچنین ضرورت نشر و گسترش احکام الهی و سنت های نیکو و پسندیده بجاست که همواره افرادی عهده دار تبلیغ دین بوده و جامعه را از انحراف و آثار منفی نشر بدعت ها حفظ نمایند. به همین منظور در تعالیم اسلامی تبلیغ و مبلغ از جایگاه والایی برخوردار است ورسالت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و الہ وسلم) تبلیغ دین و هدایت و ارشاد مردم معرفی شده است.

یکی از بهترین و اثرگذارترین ابزار های تبلیغی، سخنرانی می باشد. سخنرانی نیز خود انواعی دارد که هر کس بنابر شرایط و ونیاز خود ممکن است یک یا چند نوع از سخنرانی را بکار گیرد؛ به عنوان نمونه سخنرانی ممکن است علمی باشد یا اینکه یک سخنرانی ممکن است قضایی یا تشریفاتی باشد ولی آنچه بیش از دیگر انواع سخنرانی مورد توجه بوده و عالمان دینی از دیرباز برای ترویج و نشر شعائر الهی از آن استفاده نموده اند سخنرانی منبری یا همان سخنرانی مذهبی می باشد.

از آنجایی که یک سخنران مذهبی به عنوان نمونه و الگوی دیگر افراد جامعه بوده و به دلیل منسوب بودن به دین و موقعیت اجتماعی خاص، مردم انتظاری جدای دیگر افراد جامعه از وی دارند پس لازم است یک سخنران برای موفقیت در امر تبلیغ و برای اثرگذاری بر مخاطب و به دنبال آن برای رساندن جامعه به کمال، ویژگی هایی داشته باشد و باید اموری را رعایت نماید؛ برخی از این امور به خود مبلغ و سخنران مربوط می شود مانند خصوصیاتی از قبیل علم و آگاهی و بصیرت، تهذیب نفس و پیشگام بودن در امور، سعه‌ی صدر، نحوه‌ی بیان مطالب و... ولی برخی از این امور مربوط به مخاطب به عنوان گیرنده‌ی پیام می باشند مثلاً توجه به شرایط سنی و جنسی و فرهنگی مخاطب و همچنین نیازها و انگیزه‌های مخاطب؛ در این میان شرایط محیطی مانند نور، حرارت، مکان نشستن، کیفیت صوت و... نیز می توانند در موفقیت یک سخنران در امر تبلیغ اثر داشته باشند که گرچه ممکن است برخی از موارد فوق در امر سخنرانی بی اهمیت به نظر برسند ولی حقیقت این است که عدم توجه به هر یک از این موارد می تواند اثرات منفی

زیادی در توفیق یک سخنران داشته باشد. پس هر سخنران باید مجموعه ای از این ویژگی ها را داشته باشد و بتواند متناسب با نیاز مخاطب و شرایط زمانی و مکانی در این راه گام بردارد بنابراین درمی یابیم که انجام شایسته‌ی رسالت تبلیغ مرهون زحمات و تلاش های مداوم، پیگیر و شبانه روزی شخص مبلغ بوده و هرگونه کوتاهی در این راه ممکن است ضربات جبران ناپذیری بر پیکره‌ی جامعه‌ی اسلامی وارد آورد.

در پایان پیشنهاد می‌شود که کلیه‌ی سخنرانان بزرگوار و موفق و صاحبان تجارب ارزنده و آموزنده، در زمان حاضر، تجارب خود را در اختیار نسل جدید سخنرانان و مبلغان دینی قرار دهند؛ چرا که درست است که اصول و مبانی تبلیغ و سخنرانی که از زمان‌های دور و اعصار گذشته به دست ما رسیده گنجینه‌ای گرانها و کاربردی در این راه می‌باشد ولی توجه به اقتضایات زمانی و شرایط کنونی و نیاز نسل حاضر مارا به تجارب سخنوران و مبلغین موفق کنونی نیازمند می‌سازد همچنین پیشنهاد می‌شود که سخنرانان سعی نمایند با توجه به نیاز مخاطبان، بیش از پیش به طرح مباحث کاربردی و موردنیاز مخاطبان پرداخته و گردد از شباهت ذهنی و عقیدتی آنان بازنمایند.

فهرست منابع

- ۱- قرآن کریم
- ۲- نهج البلاغه، محمد دشتی
- ۳- آگاهی سیاسی و نقش آن در تبلیغ ، مجتبی ذوالنوری، قم ، دارالمعارف، بهار ۱۳۸۷
- ۴- تجارب مبلغین درخصوص جذب نوجوان و جوان به مسجد، محمدعلی موظف رستمی قم، دارالمعارف، بهار ۱۳۸۷
- ۵- راهنمای تبلیغ ، امیر ملک محمودی، قم، انتشارات مشهور، ۱۳۸۰
- ۶- روش تبلیغ، اصول، مبانی و قالب ها، رضا علی کرمی، قم، انتشارات افق فردا، چاپ چهارم، زمستان ۱۳۹۲
- ۷- روش سخنرانی دینی، حسین ملانوری، قم، مرکز مدیریت حوزه های علمیه، چاپ چهارم، ۱۳۸۰
- ۸- روشهای تبلیغ، رضا علی کرمی، قم، دارالتلیفین، چاپ دوم، تابستان ۱۳۸۷
- ۹- علم سخنوری و تبلیغ، محسن زندی همدانی، قم، انتشارات الذکرین، تابستان ۱۳۸۴
- ۱۰- غررالحکم و دررالکلم آمدی (ره) ، سید هاشم رسولی محلاتی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ دوازدهم، ۱۳۸۹
- ۱۱- فرهنگ فارسی عمید، حسن عمید، تهران، انتشارات امیرکبیر، چاپ دوازدهم، ۱۳۷۷
- ۱۲- فن خطابه، علی نظری منفرد، قم، انتشارات نصایح، چاپ دوم، تابستان ۱۳۸۱
- ۱۳- مبلغان دینی و مخاطب شناسی، داود میرزاپی مقدم، قم، دارالمعارف، بهار ۱۳۸۷
- ۱۴- نهج الفصاحه(سخنان و خطبه های رسول مکرم اسلام)، ابوالقاسم پاینده، اصفهان، انتشارات خاتم الانبیاء، بهار ۱۳۸۵ .